

2013 Scandinavië

Vorbereiding en vertrek

Het plan voor een grotere reis naar Scandinavië is vorig jaar ontstaan na terugkomst uit Engeland en Bretagne. Op termijn willen we onbepaalde tijd naar het zuiden, maar daarvoor moeten nog heel veel dingen geregeld worden, zoals het verkopen van ons huis en het vinden van een andere woonplaats (of het opslaan van onze spullen). Omdat we ook nog naar Noorwegen en Zweden toe wilden, hebben we besloten dat eerst te doen. Nu naar het zuiden en dan weer terug lijkt minder logisch dan naar het noorden en terug.

Dus vertrokken we de dag voor de troonswisseling van de winterligplaats richting Noordzee om via het IJsselmeer naar Vlieland te zeilen en daar een gunstig moment af te wachten voor de oversteek. We hadden besloten de oversteek in één etappe van de Wadden naar de Noorse kust te doen en daar heb je stabiel weer voor nodig.

Maar voordat we zover waren moest er eerst een aantal technische zaken geregeld worden. Neutmast in Middelharnis heeft de verstaging gecontroleerd. Goed dat een expert daar even naar kijkt, je leest teveel verhalen over mastbreuk door slechte verstaging. Na wat stellen zag het er prima uit. In Sneek wilden we zonnepanelen aan de zijkant aan de zeerailing laten monteren. Dat werd niets. Andere constructies moesten we ter plekke bedenken en dat ging ons iets te snel. Dus zijn we zonder de gewenste zonnepanelen weggevaren uit Sneek. Dat moet dan maar wachten tot volgend jaar.

Friesland hebben we doorgezeild via de staande mastroute over het Prinses Margrietkanaal en het Van Harinxma-kanaal. Dat leverde nog even wat spannende momenten op omdat de staande mastroute veranderd bleek te zijn sinds de uitgave van ons boekje. We belandden dus op vaarwater waar we geen kaart van hadden. Alleen een kaartplotter is dan wat beperkt omdat je het overzicht mist op het kleine schermje. Het was wel een schitterend stuk via smalle vaarten, maar we vertrouwden het toch niet helemaal met 2,1 tot 2,3 m. op de dieptemeter. Wel mooi zeilweer met een halve wind en op de genua liep hij uitstekend. Vlak voor Leeuwarden draaiden we het Van Harinxma-kanaal op.

Weer op bekaart terrein. Maar we hadden ons beter kunnen voorbereiden voor dit stuk!

In Friesland kom je overal boothuizen tegen, iets wat wij in het westen niet kennen. Je vaart je boot naar binnen, de lattendeur ervoor en je ligt veilig tegen regen en wind. Mooi, dat soort garageboxen voor boten. En dat in hele rijen. We zijn zelfs een aantal split level rijtjeshuizen tegengekomen met een bootgarage. Je vaart dan gewoon je boot onder je huis naar binnen. Enige nadeel is dat je

daar geen zeilboot neer kunt leggen, veel te lastig een mast in je huiskamer.

Harlingen leverde de grootste verrassing op tot nu toe. Al 3 jaar ben ik op zoek naar een vervangende kabel voor de marifoon buiten. De connector is kapot gegaan. Overal gezocht, tot in Cowes toe. Nergens te vinden, ook niet op internet. Technisch buro Wilkeshuis, Kees dus, kon hem gewoon voor me maken! Ik heb er meteen een tweede hoorn bij gekocht. Ook die is nergens meer te krijgen, maar Kees Wilkeshuis had er 6 liggen. Nu kunnen we binnen en buiten de marifoon gebruiken.

Toen naar Vlieland om te wachten op een gunstige wind. We kwamen op eerste Pinksterdag aan. De haven was redelijk goed bezet. Maandagmiddag vertrokken

bijna alle boten en lagen we vrijwel alleen. Vreemd, zo'n grote verlaten marina.

En de wind bleef maar uit het noorden komen!

Nu is vakantie vieren op Vlieland geen straf, maar als je ligt te wachten op beter weer geniet je toch minder.

Denemarken

Het heeft een week geduurd voordat we een weergaatje hadden om over te steken. Weliswaar leek het nogal onzeker, maar we waagden het er op. Mooi op het tij begonnen we aan de overtocht. Al snel kwamen we 3 zeehonden tegen en de eerste nacht hadden we een boerenzwaluw die meelifte. Hanneke heeft geprobeerd hem op te kweken met rozijnen, maar hij lustte toch alleen maar insecten, naar we vermoeden. Na rondfladderen in de kajuit verdween hij weer. Ook hier kom je Jan van Genten tegen. Niet veel, maar toch, het zijn prachtige vogels.

Het weer bleef grillig. We hadden het ene moment zon en even daarna zaten we in een mistbank (advectioneel zeemist, ik ken hem uit de cursus). Dus de radar aan en kijken of er schepen aankwamen. Gelukkig is dit deel van de Noordzee erg rustig. We zijn maar één schip tegengekomen in de mist. We hoorden hem eerder dan we hem op de radar zagen. Kort daarna voeren we de mistbank weer uit.

Al snel draaide de wind en moesten we erg scherp varen. Dat put uit. Hanneke werd ziek, ook al doordat ze het 's-nachts erg koud had gekregen. Ikzelf heb in twee nachten nog geen drie uur geslapen, de tweede nacht hoogstens een half uur. Om zeker nog een of misschien zelfs twee nachten te moeten doorvaren leek ons te gevaarlijk. Dus besloten we naar de Deense kust te gaan. Dat werd Esbjerg. Esbjerg is geen interessante stad, de haven heeft wel de noodzakelijke voorzieningen voor jachten maar is verder nogal basic. Maar voor het eerst dit jaar zaten we aan dek van het zonnetje te genieten. En alle vermoeienissen zijn na een lange nacht goed slapen ook vergeten.

Probleem was dat de wind weer helemaal in de Noordhoek zat. Dus bleef er niet veel over dan uitgebreid de omgeving te bekijken, musea te bezoeken en per trein naar Ribe te reizen, de oudste stad van Denemarken.

Bij het lopen door de stad zie je een enorm verschil met Nederland. Er wordt veel minder van de telefoon gebruik gemaakt. Mensen praten met elkaar! Op terrasjes staat men op als er gebeld wordt en verontschuldigt zich. Niemand zit in gezelschap met z'n telefoon te spelen. Nadelig gevolg hiervan is natuurlijk wel dat niet ieder terrasje een wifi-verbinding heeft. Maar de sfeer wordt er aanzienlijk gemoedelijker van.

Wat Arriva met zijn treinen doet in Nederland is een beetje onduidelijk. Hun treinen in Denemarken zijn schoon, luxueus en nieuw. Wordt de anders geprivatiseerd dan bij ons of zijn Denen gewoon nettere mensen?

Noorwegen

Na nog weer een week wachten hadden we een goede wind. Dus twee nachten doorvaren naar Flekkefjord in Noorwegen. Wat is de zee groot! Twee dagen geen land en bijna geen schepen. En dan waarschuwen ze je in de cursus voor aanvaringen. Je kunt met je ogen dicht varen en dan blijft de kans op een aanvaring nog kleiner dan het winnen van de Staatsloterij volgens mij.

Onderweg we dolfijnen die mee zwommen en in de verte een paar keer een enorme uitbarsting in het water. Hanneke en ik dachten allebei een staartvin van een walvis er in te zien, maar of de wens hier de vader van de gedachte was? Ik weet het niet.

's-Morgens vroeg kwamen we bij de kust aan. Tussen de bergen hing ochtendmist. Bij het invaren van de fjord sloeg het helemaal dicht met een zicht van 20 meter. Dus op de plotter met het zweet in m'n handen tussen de rotsen door. De passage was op een zeker moment minder dan 50 meter. Alleen de diepte, die was ruim. Zeker 60 meter en meestal meer. Vroeg in de ochtend lagen we. Toen een paar uur slaap bijtanken en bij het wakker worden scheen de zon.

De fjord is schitterend. Jammer dat we niet naar het noorden langs de kust gaan. Maar je moet keuzes maken. Als dit een "kleine" fjord is moeten de grote wel enorm indrukwekkend zijn.

Noorwegen is duur. We schatten de prijzen in de supermarkt op zo'n 30 tot 50% boven de Nederlandse. Maar ja, de haven is daarentegen veel goedkoper dan we in Nederland gewend zijn. Dus dat compenseert.

Het blijft hier krankzinnig lang licht. Eigenlijk wordt het nooit echt donker. Op zee bleef de horizon steeds licht en ging de zon op bij 30 graden en onder bij 330, zag ik op het kompas. En dan te bedenken dat dat ruim twee weken voor de langste dag was.

We zijn verder gezeild langs de scherenkust naar het Oosten. Eerst naar Farsund. Daarna via Mandal en het eilandje Utvår naar Kristiansand. Utvår is een van de

duizenden eilandjes van de scherenkust. Deze eilandjes zijn vaak privé eigendom. Op minstens de helft ervan staan vakantie-huisjes. Altijd een aanlegsteigertje en altijd een vlaggenmast met een Noorse wimpel. Sommigen halen die volgens mij weg als ze niet thuis zijn, maar anderen laten hem gewoon hangen. Het was rustig op Utvår buiten het vakantie seizoen. Zelfs de schapen waren er niet. Hoe die van het eiland af kwamen was ons een raadsel. Ze hadden

alleen enorme hoeveelheden keutels achtergelaten op de ruige kale rotsen.

Kristiansand heeft de allure van een grote stad. Voor het eerst vonden we ook weer een watersportwinkel. Die hadden we nodig voor de ankerrol die we aan de boot wilden bevestigen. Die zit er nu op. De stad is niet spectaculair, maar een grote winkelpromenade (autovrij) is altijd leuk om de benen te strekken. Wandelen

na een aantal uren op de boot is bijna een must. Als pensionado moet je aan je lichaamsbeweging denken, niet stam worden!

Toen bleek er nergens in Scandinavië Campingaz te koop te zijn! En gas is toch belangrijk als je nog minstens drie maanden wilt koken. Butaan is hier verboden omdat het niet gebruikt kan worden bij lagere temperaturen. Propaan is dan veiliger. Dus moesten we overschakelen. Met een nieuwe tank en een nieuwe drukregelaar waren we uit de brand. Maar vreemd dat niemand je daar voor waarschuwt. Je verwacht toch dat Campingaz overal te krijgen is.

Onze inschatting van de prijzen was wat aan de lage kant. Noorwegen is stervensduur. Bananen van € 2,50 de kilo, tomaten voor € 4,- en een fles cola voor € 3,50. En dan hebben we het nog niet over de drank: € 6,50 voor een flesje Duvel (€ 5,48 bij AH voor een sixpack) of € 20 voor een fles Sandeman sherry. Wat ben ik blij dat ik van de drank af ben!

We scharrelden verder tussen de eilanden door. Via Lillesand en Arendal naar Tvedestrand, een lief stadje aan het einde van een fjord. Die fjord is minder spectaculair dan die van Flekkefjord. Breder en met minder hoge heuvels er omheen. De stukken tussen de eilanden zijn prachtig. Steeds weer de vakantiehuisjes met hun aanlegsteigertjes, de staken die de ondiepten aangeven en de smalle doorgangen tussen de rotsen. En steeds weer de kleine vuurtorentjes die je de weg wijzen. Tientallen zijn we er tegengekomen. Niet dat het altijd helpt. Onderweg zijn we totaal drie keer op een rots gestoten. Hopelijk zonder blijvende schade, we moeten dat bekijken als de boot deze winter de kant op gaat.

Ik vind Tvedestrand misschien wel het leukste plaatsje tot nu toe. Een lief haventje, vriendelijke, gastvrije mensen en een omgeving die uitnodigt tot rondwandelen. Heuvelachtig en bosrijk.

Een vriendelijke Noor die jaren in Nederland had gewoond heeft me zijn hengel geleend. Met wat uitleg over de werking van het apparaat heb ik twee makrelen kunnen vangen. Die smaakten uitstekend. Ik word nog eens een echte visser.

Ook Risør is een aardig kustplaatsje. Ze hebben er een winkel in hengelsportartikelen dus ik heb de kans te baat genomen.

We hebben, net als in Tvedestrand, uitgebreid gewandeld. Het verschil is dat we hier de wandelpaden goed hebben kunnen vinden. De dagen ervoor was het kruipdoor-sluipdoor en rots op, rots af. Ook wel leuk, maar erg zoeken.

Elandensporen hebben we in Risør niet gezien. In Tvedestrand vonden we ze wel, evenals grote hopen elandenkeutels. Nu de beesten zelf nog.

Over beesten: onderweg zagen we de kop van een zeehond boven water uitsteken. Ze zitten hier dus wel, maar waarschijnlijk zijn ze vrij zeldzaam als je ze niet ziet zonnen op een van de vele rotsen.

Zweden

Na vier nachten Tvedestrand zijn we overgestoken naar Strömstad in Zweden. We hebben besloten Oslo en de Oslofjord te laten zitten. We weten sowieso al nooit wat we in steden moeten doen. Dan maar liever langer in kleine haventjes rondlummelen en over de rotsen wandelen.

Strömstad is geen plaats om over naar huis te schrijven. Functioneel voor de boodschappen en om de lege gastank om te wisselen. Ze hebben er zelfs Campingaz! Daarna weer snel door. Er liggen hier veel te veel leuke eilandjes.

Een van die eilandjes is Koster. Eigenlijk zijn het er twee, Nord-Koster en Syd-Koster. Ertussen vaart een elektrisch pontje waar je via een draaihek opkomt. Eerst betalen aan de automaat. We hebben bij het noordelijke eiland gelegen in Bopallen aan een steiger met lieve rode huisjes er naast. Onze vaarwijzer (René

heet dat in onze volksmond) noemt het het boerenbuurtgevoel. Ik kan me er iets bij voorstellen. Het restaurantje ("restaurang") aan de haven puilt uit van de prullen die men er in, op en aan heeft bevestigd. Dat versterkt het gevoel van kneuterigheid. Datzelfde geldt voor het uit rode planken opgetrokken toilet ("toalet") gebouwtje, waar zich ook de "dusj" bevindt.

Daarvandaan naar Fjällbacka, een wat toeristisch plaatsje aan de kust. Het ligt

tegen een berg aangeplakt. Door de berg loopt een kloof waar je doorheen kunt wandelen. Je komt dan via een aantal houten trappen op de rotsen boven het stadje terecht. Het uitzicht over de stad en vooral de vele eilandjes voor de kust is zeer de moeite waard.

Net binnen de kust lopen twee smalle waterwegen. De ene, de Hamburgsund, is een natuurlijk kanaal. Alweer smal en alweer gedomineerd door de kleine rode huisjes met een steigertje ervoor. Ze blijven boeiend. Zoals bij alle ogenschijnlijk gelijke dingen gaat je het verschil steeds meer opvallen. De een heeft de mogelijkheid om er een bootje in te varen, andere hebben een terrasje er voor, vaak met plastic tuinstoelen. Maar allemaal grenzen ze aan het water.

In het tweede, gedeeltelijk gegraven kanaal, het Sotenkanaal, heb ik voor het eerst de toeter van de boot kunnen gebruiken. Om de brug te openen moet je tweemaal lang en tweemaal kort toeteren (als je uit het zuiden komt tweemaal lang en eenmaal kort). Niet dat het nodig was, want de brugwachter had ons al gezien, maar even lekker infantiel toeteren, het lucht op.

Na een prachtige dag zeilen kwamen we aan in het niet erg interessante plaatsje Lysekil. Vandaar via de zeer smalle Strömmarna naar Henån, waar de failliete Najad scheepsbouwer heeft gezeten. Het enige dat rest is een Bavaria-logo. Sic transit gloria mundi!

Bij het eilandje Hjältön hebben we voor het eerst het hekanker uitgewooid. Dat werkt prima. Met de neus tegen een steigertje en achter vast. Op het eiland, dat zo'n 2,5 km lang is en op het breedste punt een kilometer breed, staat één huis van de eigenaar. Maar je mag er, net als op alle Zweedse eilandjes, aanleggen en rondlopen, als je maar niets verstoort of rotzooi maakt. Een fantastisch principe.

Na een stop in Henån zijn we weer vrij gaan liggen aan een privésteiger. Toen we vroegen of dat kon was er geen enkel bezwaar. Ook voor steigertjes blijkt dit recht van gebruik te bestaan. Ik ga steeds meer van Zweden houden.

Langzaam zijn we verder afgezakt. Eerst naar Almösund, waar we prachtig gewandeld hebben (maar vergeefs naar elanden hebben gezocht). Daarna naar Björholmen, een plaatsje dat voornamelijk bestaat uit een marina en een hotel. De huisjes van het dorp liggen er vlak bij. Mooie

vissershuisjes, maar verder is er niets. De tocht erheen liep via een heel erg smalle doorgang, de scheiding tussen de eilanden Orust en Tjörn. Beide oases van rust en bedekt met schitterende naaldwouden.

Bij Härön, een eiland aan de westkant van Tjörn, hebben we geankerd. Eerst aan het hekanker met twee lijnen naar de kant. Dat ging prima tot het hekanker ging krabben en we tegen de kant woeien. Dus hebben we de boot verplaatst naar een dieper stuk en daar het hoofdanker uitgegooid. Dat hield beter. We hebben het eiland rondgewandeld, waarbij we wel een hert tegenkwamen, maar nog steeds geen elanden.

Vervolgens op de dreigende vesting van Marstrand af. Je ziet hem al van meer dan 10 mijl liggen aan de horizon. Voor Marstrand zijn we bakboord de sund in gevaren naar Stora Dyrön, een klein, vrij kaal eilandje met een lieflijk haventje, tjokvol met Zweedse vakantievierders. We hebben weer een lazyline opgepikt en lagen tussen de Zweden met de neus tegen de kant. Handig, die lazylines, ze zitten aan een blok beton op de bodem vast en als je ze bij je achterstevan straktrekt lig je muurvast. St. Dyrön heeft een omtrek van een dikke 4 kilometer, in elk geval is het wandelpad over de rotsen, het eiland rond, ongeveer zo lang. Vol trapjes en uitleg over de rotsen en de dalen. Een mooie middagwandeling na een ochtend goed zeilen.

Terug naar Denemarken

Omdat we begrepen hebben dat de Zweedse kust wat zuidelijker niet zo interessant is en we het Göta kanaal laten zitten, hebben we besloten vanaf Dyrön over te steken naar het Deense eiland Laesø. We dachten dat we een gunstig windje zouden hebben. De gribfiles gaven 20 knopen schuin achter, dus dat leek mooi. Dat viel tegen. De wind was tussen 25 en 30 knopen, met uitschieters naar 35. Een dikke 7, soms 8 dus met de bijbehorende golven van een meter of 5. Bij een grote golf, waar de boot ineens onbestuurbaar werd, gingen we door de wind heen met een klapgijp als gevolg. De kar van de traveller brak af en de giek hing op de twee lijnen die de traveller over bak- of stuurboord trekken. Snel het zeil laten zakken, in de huik geritst en de giek met twee bulletalies gezekerd. Dat was een stevige klus met die golven. Vervolgens zijn we op een half uitgerolde genua met een noodgang naar Laesø gevaren. Daar kregen we in een volle haven een mooi plekje. Er was die dag nog niemand binnengelopen vanwege de wind (ook niemand uitgevaren trouwens) en volgens de havenmeester hielden ze altijd een plekje open voor noodgevallen. Dat waren we blijkbaar.

Op Laesø hebben we een weekje vakantie gevierd. Het weer was fantastisch, het eiland nodigt uit tot vakantie houden. De haven was druk, de rest van het eiland stil. Een eiland vol natuurlijke stille stranden, weliswaar met veel zeewier aan de vloedlijn, maar mooi zandig en flinke bossen om in te dwalen. Zelfs de plekken waar bezienswaardigheden stonden aangegeven op het kaartje van het toeristenbureau waren uitgestorven. En de zee was nog lekker warm ook.

Toen we in Hals, op Jylland aankwamen lag het pakje met de nieuwe kogels en de eindstoppen voor de kar van de traveller die we via internet hadden besteld, voor ons klaar. De montage was geen probleem, dus hadden we weer een grootzeil. Onderweg naar Hals hebben we gekeken hoe scherp we konden varen met de

gennaker, zonder grootzeil uiteraard. Dat gaat prima tot ongeveer 60 graden bij een maximale wind van 10 kts. Daarboven gaat de boot te schuin en gaat het zeil water scheppen. Maar de wind trok pas na een paar uur aan, ook zonder grootzeil liepen we prima. Hals is vasteland. We troffen hier weer dagjesmensen, op de motor of met de auto, flanerend en winkelend. Heel anders dan op de eilanden.

Verder gevaren via Grenå, een vriendelijk stadje zuidelijker op Jylland. Bij vertrek 6 Bft. later 2. Dat was volgens verwachting. Maar we hebben het grootzeil er nog niet op gehad met een wind die vrijwel achter zat.

Het volgende stuk, naar Gilleleje hadden we helemaal geen wind. Zelfs op de gennaker kwamen we niet vooruit. Dus maar helemaal gemotord. Toen we bijna bij de haven kwamen kwamen we een jacht met motorstoring tegen dat we op sleeptouw hebben genomen. Zo kom je nog eens aan je goede daden.

Helsingør, onze volgende haven is de plaats van Hamlet. In augustus is er een Shakespeare festival en verder ademt de hele stad toneel. Het havenfront wordt gedomineerd door een enorm kasteel, Kronborg. Het is beroemd omdat het model heeft gestaan voor Elsinore Castle uit Hamlet, maar ik vind het wat kitscherig aandoen. De stad heeft een leuk centrum met veel winkeltjes in de autovrije straten. Het binnenland nodigt uit tot fietsen, wat we ook gedaan hebben over een van de vele fietsroutes die er zijn uitgezet. Even niet varen, ook wel eens lekker.

Vandaar de oversteek naar Ven, een Zweeds eiland in de Sont. Groen, veel graan, maar vooral veel toeristen op gele huurfietsen. De haven lag bomvol. Er heerste een gezellige, ontspannen sfeer. Een eiland van 11,7 km. omtrek volgens de brochure. Mooi voor een wandeling dus.

Kopenhagen was de volgende bestemming. Na een tocht in dichte mist kwamen we aan in de Langelinie haven. Volgens de Baltic Sea Pilot, een van onze naslagwerken, is het hier altijd druk. Mede door de vroege aankomst vonden we moeiteloos een plekje. Het is een vriendelijk, cirkelvormig haventje waar iedereen met de punt naar de kant ligt en dus met de achterkanten naar elkaar toe. Je ligt vlakbij de zeemeermin. Boven de haven zie je de drommen toeristenbussen stoppen en mensen uitladen. Maar dankzij de struiken heb je toch het idee in een landelijke omgeving te liggen.

De stad hebben we uitgebreid doorkruist en ook hebben we musea, kerken en andere bezienswaardigheden aangedaan. Maar slenteren in een drukke, volle hete stad, het is toch niet mijn favoriete tijdpassering. Leuk voor twee dagen, maar daarna gauw weer verder.

Weer in Zweden

Dat verder betekende weer naar Zweden. Via het Falsterbo kanaal de zuidpunt van Skåne om en langs de kust verder. Trelleborg, een grotere haven werd niet aangeraden, dus zijn we beland in Gislövs Läge, een verenigingshaven met bejaarde mannen die muziek maken. Iedere zondag naar het schijnt. Wij lagen lekker na een dag goed zeilen, de eerste in weken.

In Ystad is de aanloop heel anders geworden. Er ligt nu een grote breker voor de haven en de steigers zijn vernieuwd. Het restaurant en het sanitair zijn niet veranderd. Nog steeds de douchekoppen uit de muur en de vrij toegankelijke sauna. We hebben de stad uitgebreid kunnen bekijken terwijl de winkels nog open waren. Drie jaar geleden waren ze net dicht. Vreemd, dit is de eerste plek sinds Vlieland waar we eerder zijn geweest.

Via een stop in Simrishamn zijn we terechtgekomen in Hanö, het kleine eilandje waar de Bocht van Hanö naar is genoemd. Overdag geen wind en 15 min. voor aankomst ineens prachtige zeilwind. Het is niet eerlijk. Hanö is 2 bij 1 kilometer. Je kunt er mooi wandelen, niet gehinderd door auto's want die zijn er niet.

Omdat het mooi zeilweer was zijn we de volgende dag weer uit Hanö vertrokken en naar Utklippan gezeild. Daar is een haven ontstaan omdat ze op de rots steen nodig hadden voor het bouwen van de vuurtoren die de zuidoost punt van Zweden markeert. Je ziet het gebouw en de vuurtoren al van ver liggen. Dan lijkt het net of er geen eiland bij hoort. Dat eiland is dan ook erg klein en heeft helemaal niets. De enige voorziening is een gat in de grond met een huisje er boven. Maar daar staat dan wel weer Gästhamn op.

Verder de Kalmarsund in richting Kalmar met als eerste een stop in Kristianopel. Weer zo'n lief Zweeds haventje met veel groen in het stadje, jammer dat de haven doortrokken was van een sterke rioollucht.

In Kalmar, waar in 1397 de Unie van Kalmar werd gesloten, die Noorwegen, Zweden en Denemarken tot één land maakte, zijn we een dag blijven liggen. De stad bekeken, over de oude stadswallen gelopen en de was gedaan. Lekker een daagje lui. Ook al om mijn vingers, die ik drie dagen geleden tussen een lijn en de lier had gestopt, rustig de tijd te geven om te genezen.

De havens werden nu al weer rustiger. De tweede week van augustus zijn de meeste vakanties in Zweden afgelopen en daarmee het hoogseizoen. Dat is te merken. Het was niet meer zo overvol als vorige week. Wij waren ook vrijwel de enigen die naar het Noorden gingen. De meesten, vooral de Duitsers en de schaarse Nederlanders waren onderweg naar huis, naar het zuiden dus.

Öland, Gotthland en de Zweedse westkust

De rust was ook te merken in Borgholm op Öland, onze volgende bestemming. Hier lag de gästhamn nauwelijks half vol. De winkels in de voor verkeer afgesloten hoofdstraat waren ook aan de uitverkoop begonnen. Jammer dat we niets nodig hadden. Boven Borgholm torent een oud fort uit. Veel dikke muren en ramen zonder inhoud. Ook het dak ontbreekt. Niets om te bezoeken, ook al prijst men het

aan als uniek. Vanaf Borgholm naar Byxelkrok, een zeiltocht met een schitterende wind op 120 graden. Dan 20 knopen en je loopt continu 7 door het water. Het ging als een speer. De noordpunt van het eiland wordt gemarkeerd door Långe Erik, de vuurtoren. We zijn er langs gefietst. Even iets anders doen dan zeilen.

De dag er op zijn we over het eiland gaan wandelen. Zoals gewoonlijk liep het pad weer eens dood, dus werd het veel gezocht door het bos. Uiteindelijk vind je dan altijd wel een weggetje, zo ook nu.

Visby op Gotland, onze volgende bestemming, bereikten we via een mooie zeiltocht. We hadden er dan ook speciaal op gewacht. De dag er voor was de windverwachting niet gunstig, vandaar die boswandeling. Visby is een schitterende oude Hanzestad met een historie die terug gaat tot de 9e eeuw. De binnenstad is geheel ommuurd. De zeekant om te beschermen tegen aanvallen vanaf zee, de landkant als bescherming tegen opstandige boeren. Want die schijnen er geweest te zijn.

We maakten meteen het jaarlijkse feest mee. Inwoners verkleden zich in middeleeuwse kledij en een replica van het 17e eeuwse zeilschip de Götheborg voer kort na ons de haven in. Leuk om mee te maken.

Na een dag het feest (en de stad) bekijken zijn we noordelijker op Gotland naar Lickershamn gevaren. Dat is een idyllisch klein vissershaventje met slechts een krog (blijkt het Zweedse woord voor kroeg te zijn) en een heel klein viswinkeltje dat tegelijkertijd dienst doet als havenkantoor. Ook hier weer rondgefietst en rondgewandeld. Gotland is mooi groen en rustig. Het klimaat is er beter dan in de rest van Zweden. Het is dan ook een geliefd vakantieoord voor de Zweden. We krijgen de indruk dat erg veel van de huizen vooral dienst doen als vakantiehuis.

Vanuit Lickershamn zijn we overgestoken naar het vasteland om richting Göta kanaal te gaan. We hadden besloten toch het kanaal te nemen alleen nu van de andere kant als we aanvankelijk hadden gepland. Het idee was om ten zuiden van de Oost Zweedse scherenkust het vasteland te bereiken en dan tussen de eilandjes door naar het noorden varen maar dat liep anders. Door de westelijke wind werden we gedwongen een stuk noordelijker te varen dan we van plan waren. En ook het kanaal ging opnieuw niet door. Het lijkt op de Ventoux. Daar heb ik vier keer aan de voet gestaan met het plan hem op te fietsen en alle keren

kwam er wat tussen, van mist tot gestolen contactlenzen. Ik heb me er bij neer gelegd dat ik hem nooit zal beklimmen. Voor het Göta kanaal geldt waarschijnlijk hetzelfde, we komen er niet. Om er door te kunnen varen moeten we in het naseizoen precies aangeven wanneer we op welke dag de sluis door willen. En dat drie dagen van te voren. Dat betekent dat we niet kunnen blijven als het slecht weer is en door moeten als we het ergens mooi vinden en willen blijven. Daar

hadden we geen zin in. We willen ons eigen tempo kunnen bepalen. Dus we zijn langs de Zweedse kust afgezakt, de zoveelste keer dat we onze route hebben veranderd.

Via een schitterende scherenroute zijn we toch in Västervik, ons oorspronkelijke doel op het vasteland, beland. Hier nu eens geen problemen met navigeren en

enge rotsen waar we tegenaan zijn gevaren, maar gewoon een dag prachtig zeilen tussen de, meest beboste, eilandjes. Het hielp wel dat de betonning een stuk duidelijker is dan in Noorwegen. Hier is alles gewoon groen en rood en kom je niet van die onduidelijke staken tegen. Het was zelfs mogelijk om het hele stuk van de scherenkust te zeilen, op een paar kleine plekjes na waar de wind tussen de rotsen even teveel tegen zat en het te smal was om te kruisen.

Vervolgens naar Klintemåla, een heel klein haventje aan het einde van een route tussen schiereilandjes door. Er was helemaal niets. Het havenkantoor was gesloten en het winkeltje alleen nog in het weekend open. Het seizoen was afgelopen. Het is tenslotte 16 augustus. Dus liggen we met wat Duitsers en één Zweed aan de kade. Je hebt hekboeien, maar het is zo stil dat iedereen langs de steiger ligt. De omgeving is prachtig bosrijk, maar wandelpaden kunnen we niet vinden.

Ook in Oskarshamn was het verlaten. Dat gold dan niet alleen voor de haven, maar zelfs voor het centrum op zaterdagmiddag na 4-en. Maandag beginnen de scholen weer in Zweden, maar waar blijven al die boten? Zijn er geen kinderlozen die buiten het seizoen weggaan? Of zouden de mensen die in de toeristenindustrie werken ook nog een andere baan hebben waar ze nu aan de slag moeten? Ik heb geen idee, maar het is vervreemdend

om binnen een week volle havens, terrassen, winkelstraten, stadscentra te zien veranderen in uitgestorven ruimtes. Fijn om overal lekker plek te hebben en niet te kunnen betalen voor de haven, maar lastig dat de wasgelegenheden zijn afgesloten.

Aan het weer kan het niet gelegen hebben, dat was nog steeds prima.

De wind was steeds behoorlijk tegen dus voeren we kruisend door de Kalmarsund naar het zuiden. Om Oskarshamn -op het vaste land- te kunnen bereiken zijn we

tot vlak voor de haven van Byxelkrok -op Öland- gevaren en weer de sund over. Vanaf Oskarshamn zijn we toen weer overgestoken naar Sandvik op Öland. Je legt op die manier aardig wat extra mijlen af, maar het alternatief: motoren is oncomfortabel doordat je dan enorm tegen de golven opbokst. Bovendien hebben we een zeilboot, geen motorboot en waarom zou je diesel verstoken als de wind je kan vervoeren?

Een paar dagen er voor kwamen we twee

Nederlanders tegen op een prachtig oud zeilschip. Het bleken wereldreizigers te zijn die nu uit Petersburg kwamen, maar hiervoor zes jaar rond de wereld hadden gezeild. Inspirerend om dat soort mensen tegen te komen. Zij hadden een boek geschreven met de titel: "de wind liet ons de wereld zien". Dankzij ons zeilbootje zie wij ook een heel stuk, we hopen op nog veel meer!

Via Kalmar, waar we weer in dezelfde haven lagen als bijna drie weken geleden, zijn we naar Utklippan gevaren. Ook hier waren we al geweest, maar het laat toch een andere herinnering na. Geen gewonde vingers en ditmaal aan de andere kant van het eilandje, met ruimte om te bewegen. Het was ons laatste stukje Zweden.

Christiansø en Bornholm

Ook aan Christiansø hadden we herinneringen, maar dan van drie jaar terug. Het blijft een vreselijk lief eilandje met zijn oude fort en de gele kazernes die tegenwoordig als woonhuizen gebruikt worden. De karakteristieke vuurtoren die er boven uitsteekt is een van de markantste bouwwerken die ik ken. Geweldig om hier terug te komen.

We zijn een paar dagen op Bornholm gebleven. Eerst in Gudhjem, een klein vissershaventje met een hele hoge muur er omheen. Bij harde wind kan er een deur dicht. Dan lig je beschut en veilig tegen het natuurgeweld.

Gudhjem is wat toeristisch, maar het heeft een zeer pittoresk haventje, mooie straatjes met vakwerkhuisen en een visrokerij. We hebben gerookte haring gegeten.

Dat smaakt als gerookte makreel, niet te vergelijken met de haring die wij kennen dus. Bij de rokerij bieden ze een visbuffet aan voor nog geen 15 euro. Voor het eerst sinds Vlieland zijn we buiten de deur gaan eten. Ontzettend lekker! Zalm, gerookte makreel, gerookte haring, garnalen, ingemaakte haring, gepaneerde platvis en zo nog het een en ander aan zwembeesten bij een buffet. Volgevreten rolden we naar de boot terug, waar we nog net het staartje meemaakten van een gratis klassiek concert op de kade naast onze boot. Een zangdame begeleid door een piano. Maar ja, dat hebben we grotendeels gemist, we zaten te eten.

Na drie nachten Gudhjem zijn we de punt van het eiland om gevaren naar Hammershavnen. De haven aan de voet van het kasteel bleek gerenoveerd. Er is nieuw sanitair, nieuwe steigers en WiFi op de kade. Maar de sfeer blijft gelukkig hetzelfde. Toen we rondwandelden bleek de kabelbaan in de oude steengroeve verdwenen te zijn. Dat maakte niet uit, in mijn verslag van drie jaar geleden schreef ik al dat ik er te oud voor was.

Duitsland, het eiland Rügen

Via een lange oversteek naar Rügen zijn we in Sassnitz beland, de voormalige badplaats van de DDR. In de stad zijn nog duidelijk de sporen van het Oostblok verleden van de stad te herkennen. Er is veel gemoderniseerd, maar de ontwikkeling gaat zo te zien langzaam. De omgeving is schitterend met zijn grote uitgestrekte bossen en hoge krijtrotsen. De eerste dag zijn we al meteen naar de Königsstuhl, het hoogste punt van de krijtkust gewandeld, daarna een stuk onder langs de rotsen en weer boven langs.

Hier bleek het seizoen helemaal nog niet afgelopen. Je komt veel toeristen tegen. Weliswaar weinig mensen met kinderen, maar er wordt nog volop vakantie gevierd.

Het zeilen in de wateren ten zuiden van Rügen is uitkijken geblazen. In de prachtige zeearmen en binnenmeren, de Bodden geheten, kan het behoorlijk ondiep zijn. We tuurden voortdurend op de plotter. Maar het is schitterend zeilgebied. Mooie heuvels om je heen en verrassende plaatsjes en haventjes. Het eerste haventje was het vissersdorpje Thiessow, een haven helemaal omringd door stalen damwanden en alleen bereikbaar via een anderhalve mijl lange smalle, goed betonde vaargeul. Het ligt verscholen achter een schiereilandje, zoals zoveel plaatsjes hier.

Seedorf ligt nog geen tien mijl verderop. Het heeft steigertjes aan rietkragen, ik wist niet dat riet ook in zout water groeide, zo leer je weer wat. Het is een oase van rust. Qua sfeer lijkt het nog het meest op den Bommel, met Numansdorp-achtige steigers. Er springen hier voortdurend honderden kleine visjes, waarschijnlijk op de vlucht voor grotere. Maar je mag hier niet zomaar vissen. Ik mis het Zweedse allemansrecht.

Het landschap aan de zuidkant van Rügen is glooiend en bestaat vooral uit akkers. Dat maakte nu een wat kale indruk omdat het graan al is geoogst. Er zijn hier erg veel fietspaden en fietsroutes. Jammer dat ze zo nu en dan bestaan uit heel erg grove steenslag. Dat is niet al te best voor je banden.

Uiteindelijk werd Rügen het eiland dat we het meest hebben bewandeld en befietst. Ook al omdat vanaf hier de terugreis echt wordt ingezet en we nog niet terug wilden. Maar het weer heeft ook een invloed. Omdat de wind voortdurend westelijk was konden we hier niet weg. Dat wil niet zeggen dat we verwaaid lagen want we verkasten vaak. Van Seedorf naar Lauterbach, vanwaar we naar Putbus en Bergen op Rügen zijn gewandeld en getreind, en daarna verder naar Stralsund. Allemaal kleine vaartochtjes naar verrassende havens en een mooie omgeving.

Stralsund is de eerste wat grotere plaats waar we sinds weken zijn geweest. Je vindt er weer autovrije winkelstraten, eentje zelfs met C&A op de ene en Peek en Cloppenburg op de andere straathoek. Leuk om weer in een stad te zijn met een markt op het kerkplein en een outdoor winkel waar ik een nieuwe Leatherman Skeletool kon kopen. Mijn oude had ik stom genoeg in een winkelwagentje van de ICA in Zweden laten liggen en je kunt immers niet zonder.

De lichten bij de bruggen hier zijn anders dan in Nederland. Hier brandt één rood licht als je bijna mag varen in plaats van rood-groen en dubbel rood met wit erboven betekent dat je niet mag varen, maar de andere kant wel. Verwarrend.

Duitsland verder

Via Barhöft zijn we in Warnemünde beland. Barhöft, het oude loodsen- en kustwachtstation op het Duitse vasteland onder het eiland Hiddensee, is een verrassend mooie aanloophaven die 's-avonds volloopt en in de morgen weer helemaal leeg. Haven en vooral de omgeving verdienen meer. Weliswaar is er niets behalve een heel klein kruideniertje, maar de omgeving is mooi bossig en rustig. De oude militaire complexen zijn omgebouwd tot hotel en appartementen

complex met prachtige gazons die tot de waterkant doorlopen. Kortom, een oase van rust.

Warnemünde daarentegen is hectisch en druk met toeristen. Ook al omdat het twintigste Stromfest, aan de gang was. Met veel muziek en een lasershow. Het is genoemd naar het kanaal de Alte Strom, onze ligplaats. We konden er ook een probleem met de acculader laten repareren. Dat zou in een rustig plaatsje als Barhöft niet gelukt zijn. Warnemünde kenden we al van drie jaar geleden. We zijn nu op een andere plek gaan liggen dan toen, denkend dat je daar minder golfslag van passerende boten zou hebben. Nu blijkt je rustiger te liggen op onze oude plek omdat ze damwanden rond de haven hebben geslagen. Nou ja....

Zeilen langs de kust is weer mooi. Met de wind recht achter zijn we naar Heiligenhafen gevaren. Dat ligt tegenover het eiland Fehmarn op het Duitse vasteland. Om te grote deining te voorkomen hebben we een flink aantal mijlen extra afgelegd. Wind op 120 graden vaart nu eenmaal een stuk comfortabeler (en sneller) dan recht achter. Bovendien gooien de rollers je dan niet de hele tijd van links naar rechts, met het risico van een klapgijp.

We merkten dat het echt herfst begon te worden. Eten in de schemering of in het donker, de temperatuur zakt en het wordt winderiger en regenachtiger. Dat betekent dat we veel minder onze tocht zelf kunnen bepalen. We werden steeds afhankelijker van de omstandigheden.

De zee bij Laboe, de Kieler Förde was veel minder blauw dan drie jaar geleden. Het was dan ook niet zonnig en veel kouder. Het plaatsje blijft een vriendelijk vakantiedorp, hoewel nu een beetje uitgestorven. De tocht er heen was lang door omvaren vanwege schietoefeningen langs de kust. Die worden aangegeven door felle schitterlichten op de wal en drie marineschepen aan de randen die de jachten wegsturen die het gebied willen invaren. Ook ons riepen ze op via de marifoon. We hebben hun instructies maar opgevolgd.

Van Laboe zijn we via het Nord-Ostsee-Kanal in Rendsburg beland. Onderweg maakten we de, volgens de vaarwijzer unieke, situatie mee dat het scheepvaartverkeer werd stilgelegd. We moesten langs de kant gaan liggen en mochten niet verder. Er kwam een gevaarlijk transport aan. Na het passeren van een soort sleepboot werd het sein "veilig" gegeven. Ik heb me de hele dag af lopen vragen wat er zo gevaarlijk aan die boot was.

De Eider is een weinig bevaren rivier die van Rendsburg naar zee loopt. Ongeveer 25 km. van Rendsburg hebben ze een verbinding gemaakt tussen het Nord-Ostsee-Kanal en de Eider, het Giselaumkanal. Via een sluis kom je dan op de Eider en kun je doorvaren naar de Duitse Bocht.

De Eider is rustig, kronkelend en lijkt op de staande mast route in Friesland. Er liggen alleen vier sluisen in en voor de bruggen moet je iets langer wachten, hoewel, langer dan tien minuten heeft dat ook niet geduurd. Langs de rivier liggen diverse plaatsjes. Omdat we op een weergatje wachtten om veilig naar de Wadden over te steken hebben we hier uitgebreid rondgelummeld. Dat heeft als voordeel dat je op je gemak kunt genieten van de landelijke sfeer rond de dorpen.

Jammer alleen dat het nogal regenachtig was. Maar na een zomer als we net achter de rug hebben mogen we over het weer niet klagen.

Omdat een sluis in de Eider gestremd bleek te zijn, hebben we na enkele dagen besloten terug te gaan naar het Nord-Ostsee-Kanal. We hadden kunnen wachten op de reparatie van de sluis, maar even verderop was nog een sluis niet in bedrijf, waardoor we moesten doorvaren naar een wat onzekere haven. De binnenhaven van Tönning aan de Eider valt namelijk droog. Je schijnt er dan wel in de modder te kunnen zakken, maar dat risico hebben we maar niet genomen.

Over de zeer sterk stromende Elbe zijn we in Cuxhaven beland. De stroom voor de haven bedroeg ruim 4 kts. Dat is dan even precies navigeren met zo'n muizengaatje van ongeveer 30 meter om de haven in te varen. Ik schat het stroomverzet op 30 tot 40 graden. Voor mijn gevoel lagen we dwars. Maar het ging uitstekend.

Cuxhaven is een prima plaats om een weergat af te wachten. Dat hebben we dan ook gedaan. Veel

rondgehangen in de stad en de vismarkt bezocht die eens in de drie weken wordt gehouden. Je kunt er geen vis kopen maar wel allerlei kleding en ook poffertjes (Specialität aus Holland). Er is een rommelgedeelte is met speldjes en militaire onderscheidingen en nazi soldatenfoto's. Vis kun je kopen in de straat er naast, maar dat kun je de hele week. We zijn met de trein naar Hamburg gegaan, wat geen onverdeeld succes was en hebben de was gedaan. Zo heb je je kleine bezigheden voor loze dagen.

Terug in Nederland

Via een onstuimige tocht zijn we op Vlieland beland. We waren mooi op het tij weggegaan en dachten een rustige tocht te krijgen. Het weerbericht voorspelde 10 tot 15 kts. Met een wind die misschien even wat zou draaien maar voornamelijk ruim achter zou staan. Dat draaien dat klopte, hij draaide van achter, via tegen, naar weer helemaal recht achter. Daarbij trok hij stevig aan tot windkracht 7 boven Vlieland. We hebben geen minuut geslapen en kwamen na 28 uur uitgeput in Vlieland aan. We schijnen dat eiland nooit eens rustig te kunnen aanlopen!

De volgende dag zijn we naar Makkum gegaan. Nu wel met een rustig windje en een prachtig zonnetje. Vertrekken van Vlieland lukt blijkbaar wel.

Voor ons betekent dat het einde van de tocht naar het noorden. Niet dat we meteen naar Rotterdam gaan. We willen op het IJsselmeer nog een tijdje rondkijken. Eventueel zouden we Chirripo willen inruilen voor een andere boot met grotere water- en gastanks en meer bergruimte. Daarnaast gaan we bekijken waar we in de toekomst eventueel zouden willen wonen. Voldoende te doen dus. Maar het is meteen al weer een beetje een voorbereiding op de volgende tocht. Waar we dan heen gaan? De Middellandse Zee lijkt ons fantastisch, maar ook de Noorse fjorden moeten schitterend zijn. Genoeg om over te dromen. En we hopen dat dromen in dit geval geen bedrog zullen blijken.

Het kaartje van onze reis:

